

ELS CRÍTICS

entrevista
ANNA BALLBONA

Harkaitz Cano

«Jo entenc que la feina de l'escriptor és matisar, és el detall»

Era estrany que un dels escriptors en basc més destacats, Harkaitz Cano (Lasarte, Guipúscoa, 1975), no tingués cap llibre en català. Aquest buit es comença a omplir amb la traducció de 'Pasaia blues' (Sembra Llibres) i del còmic 'El dia de les oques. Seguint les passes de Santi Brouard' (Pol·len Edicions).

Publicada originàriament el 1999, *Pasaia blues* és una novel·la negra amb teló de fons portuari, la segona d'una trajectòria amb volums tan rellevants com *Twist* (2013) i *La voz del faquir* (2019). L'obra del tres vegades guanyador del Premi Euskadi de Literatura, traduït a una dotzena de llengües, afronta el conflicte basc amb una fixació per les esquerdes i els dubtes, més enllà del discurs oficial, dels bàndols i dels mitjans de comunicació. El còmic aparegut en català, il·lustrat per Adur Larrea, retrata el carismàtic polític de l'esquerra abertzale Santi Brouard, assassinat pels GAL el 1984.

—**Com se'l mira, ara, aquest llibre sortit fa 21 anys?**

—És com trobar-te un alter ego de tu mateix atrapat en àmbar. Aquest llibre el vaig escriure a Nova York. Després d'estudiar dret, em vaig prendre

Pasaia Blues
HARKAITZ CANO

Traducció de Pau Joan Hernández
Sembra Llibres
València, 2020
176 pàgines

un any sabàtic a Nova York. Coincidia que era una època de treva d'ETA, que pensàvem que seria l'última i no ho va ser. Em vaig prendre moltes llibertats que potser no m'hauria pres si no hagués pensat que aquella treva era definitiva. La primera novel·la era la història d'un trompetista a Nova York. I aquesta segona va ser una mena de reacció a la lectura que es va fer d'aquella primera. Els lectors em deien: què passa, que has d'anar-te'n a Nova York per escriure una novel·la negra? Que no en pots escriure una amb el que passa al nostre voltant?

—**I en quin sentit es va prendre més llibertats?**

—Probablement en la llibertat mateixa de barrejar: en un mateix tub d'assaig mesclar una història bastant

cinematogràfica, amb regles de gènere negre pur amb una realitat social molt propera a mi. Si bus-

ques a l'hemeroteca el que passava en aquell moment trobaràs paral·lelismes però també distorsió, distorsió a favor d'aquestes normes de novel·la americana. Em sentia que estava portant molt al límit les convencions. Es va rebre com un atreviment. Moltes de les reflexions que hi ha en el llibre, que és el que més m'interessa avui, sorgeixen del meu dia a dia a Nova York. La meva aproximació al conflicte en els relats posteriors és més social i més intimista, amb menys ficció.

—**M'interessa molt com a *Pasaia blues* introdueix el dubte en personatges d'índole i bàndol diferents.**

—Era una de les coses que més m'importava. Hi ha incertesa, dubte... Hi ha un arc dramàtic que fa que els personatges canviïn de lloc, des del principi fins al final. Als noranta, hi va haver molta controvèrsia arran de la novel·la de Bernardo Atxaga *Un hombre solo*. Se l'acusava d'equidistant. No podies estar al mig, havies d'estar en un cantó o en l'altre. I a la vegada sempre se'ns ha acusat de no voler escriure sobre el conflicte, quan no és veritat. En eusquera Ramon Saizarbitoria va escriure fa cinquanta anys *Ehun metro*, que és un llibre que afronta el conflicte en temps real amb les armes de la *Nouveau Roman*. Però com que es va fer en eusquera i no va ser traduït o no ha tingut circulació estatal està en una espècie de llimbs.

—**De lluny, es diria que *Patria* és la primera novel·la sobre el conflicte, quan en realitat deu ser la novel·la que ha tingut la validació estatal.**

—El que ens dol una mica és això. És una novel·la entre cometes tardana perquè fins i tot la tesi de *Patria* està escrita en altres llibres en eusquera molt abans. El que passa és que no han tingut la mateixa circulació. Jo entenc que la feina de l'escriptor és matisar, és el detall. És el que deia Philip Roth: que un escriptor mai es pot portar bé amb un polític, perquè la feina d'un polític és generalitzar, i la d'un escriptor, matisar.

—**Ni *Pasaia blues* ni *Twist* o *La voz del faquir* estan escrites per rebre l'aplaudiment d'una part o l'altra del conflicte.**

—El que més em reafirma en les meves tesis és adonar-me que gent de molt diferent biaix ideològic gaudeix amb les novel·les i n'hi ha d'altra, de també diferent biaix, que hi troba coses que

EUROPA PRESS

li resulten incòmodes. Amb això em dono per satisfet. Perquè jo m'he sentit incòmode escrivint parts d'algunes d'aquestes novel·les. És part de la meva feina. Ortega i Gasset diu que escrivim per saber el que ens passa quan no sabem el que ens passa. Una altra cosa que m'agrada distingir és la quotidianitat de la normalitat. Quan vaig néixer, ETA ja existia i per a mi era una cosa quotidiana. Em llevava i la ràdio parlava de segrestos, atemptats, manifestacions... Jugàvem a recollir pilotes de goma després de les manis. Una altra cosa és quan t'adones que allò quotidià no és normal. Per a mi, un d'aquests moments va ser l'assassinat de Yoyes. Jo tenia deu anys. Ho recordo com una cosa catàrtica, a la cuina de casa, al matí, la ràdio, i la cara que va posar la meva mare i el comentari que va fer: "Així no anem enlloc". Jo no parlava de política amb els pares ni m'assabentava de gran cosa.

—**A *Twist* (sobre la guerra bruta contra ETA) i *La voz del faquir* (sobre el cantautor abertzale Imanol amena-**

çat per ETA) fa aflorar les contradiccions de diferent manera.

—A partir d'un cert moment no m'interessa tant l'acció com l'espera, la vergonya... Un jutge pot dir si ets culpable o no però no pot mesurar la teva vergonya o el pudor. Aquest és més el terreny natural de l'escriptor. I potser això acaba explicant moltes més històries al cap del temps que no pas la veritat judicial o la històrica. Per exemple, les derivades de l'afecte: hi ha gent que ha passat anys a la presó per haver amagat a casa un amic una nit. Potser ni tan sols estava d'acord amb allò que aquell amic lluitava... però algú truca a la porta a casa teva una nit, hi dorm i l'endemà se'n va. I després ets un col·laborador. El cas d'Imanol: als anys setanta, algú militava a ETA per una lluita cultural, no per les armes necessàriament, que és alguna cosa que la gent no comprèn. No es prenen aquestes decisions perquè algú hagi llegit tota l'obra marxista, és qüestió d'afectes, amb qui vius, de qui t'has enamorat...

@Aballbona